

LEO XIII

Conflict, bron van vooruitgang

De zon is elke dag nieuw. Zo legt de vroege, Griekse filosoof Heraclitus (c.a. 450 v. Christus – c.a. 480 v. Christus) zijn stelling ‘Panta rei, ouden menei’ uit, oftewel alles beweegt, niets is blijvend. Het geeft de overtuiging weer dat alles in deze wereld continu in beweging is. Je kunt niet twee keer in dezelfde rivier stappen, want het is steeds vers water dat je tegemoetstroomt. Alles in de zintuiglijke wereld is aan zoveel

verandering onderhevig dat niets gekend kan worden. Het zoeken naar duurzaamheid is daarom vergeefs. Die overtuiging is strijdig met de visie van het Modernisme; de samenleving is maakbaar. De menselijke rede zoekt naar verklaringen en logica, legt verbanden en ziet overeenkomsten in uitersten. Maar aan de Post-moderne mens dringt zich de confrontatie op, dat niet alles gevat kan worden.

Het is daar waar de Engelse uitdrukking die geen goed Nederlands equivalent heeft van toepassing is: I can't wrap my head around it. Maar waar de woorden ontoereikend zijn, spreekt in gastatelier Leo XIII in de zomer van 2013 de kunst. Daar geeft het uitdrukking aan juist de essentie van tegenstrijdigheid, omdat daarin schuilt wat ons menselijk maakt.

Een langwerpige witte object, qua oppervlakte en grootte gelijkend op een deur, is zorgvuldig in de zonverlichte witte ruimte van het oude schoolgebouw geplaatst. Het is een kleine cosmetische ingreep die nauwelijks opvalt, maar eenmaal opgemerkt de ruimte op een subtiele manier manipuleert alsook de visie van de toeschouwer die dezelfde ruimte in een ander licht beziet. Niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk door de zon die met haar aanwezigheid op een schijnbaar vanzelfsprekende nonchalante manier een schaduwspel integreert als een natuurlijk onderdeel van het geheel. In deze synthese van ruimte en werk is de geest van de Franse abstract-minimalist Daniel Buren (1938) aanwezig. In zijn werk staat het onderzoek naar de relatie tussen kunst en de fysieke omgeving waarin het wordt getoond centraal. In zijn in situ werken lost dit onderscheidt zich uiteindelijk op en het onderzoek zelf lijkt het kunstwerk. In Leo XIII is op het eerste gezicht eenzelfde synthese zichtbaar, maar de

uitwerking en aanwezigheid van andere werken tonen in tweede instantie eerder aarzeling dan een statement. Nelleke Schiere lijkt zich in haar werk zowel aangetrokken te voelen door de formeel abstracte beandering van de relatie tussen kunst en de fysieke omgeving als zich er van te distantieren. Vanuit haar architectonische achtergrond is het zoeken naar de balans tussen beiden herkenbaar, maar een synthese lijkt ongemak te brengen. Daar lijkt namelijk noch ruimte voor discussie, noch voor ontwikkeling of kritiek. In haar werk spreekt de vertwijfeling over die benadering van kunst en ruimte. In de abstracte, theoretische werken zijn (nog) schuchter de persoonlijke overdenkingen zichtbaar in kwetsbare lijnenspielen, uitgebalanceerde kleurenschema's en verfijnde materiaalkeuzes. Alles beweegt, maar alleen een

In de werken wordt de waarde van de synthese geplaatst tegenover de betekenis van tegenstrijdigheid. In de werken van Van Buren zit ergens een verlangen in de traditie van Hegel om te zoeken naar samenhang en het creëren van een geheel. Die zoektocht naar allesverklarendheid, roept bij Schiere onbehagen op. De werken zijn gevisualiseerde argumenten van een interne discussie die nog voorzichtig gevoerd wordt. Door kunstwerken in kunstwerken te plaatsen, stelt ze de vraag hoe abstract minimalistische kunst nog communiceert? En waar plaats is gebleven voor de individu, voor het denken, en misschien ook wel het gevoel. In die zin laten de werken zich omschrijven als post-modernistisch door hun kritische reflectie op het vooruitgangsideaal, het zoeken naar geheel en het streven naar een hoger doel. En daar neemt Schiere wel duidelijk afstand van de twijfel die Van Buren stelde bij de steeds weer geeiste vernieuwing.

Vanuit de visie van Heraclitus is vernieuwing een vanzelfsprekendheid, die door Nelleke Schiere in haar werken onderschreven wordt. In een tijd van mondialisering bestond lang de indruk en de vrees dat die ontwikkeling zou leiden tot heterogeniteit. Maar in de monidalisering zien anderen juist een proces van fragmentering, waarin de persoonlijke vrijheid van het individu en de ontwikkeling ervan, toeneemt. In de ruimte van Leo XIII is dat zichtbaar in de opstelling van de getoonde kunstwerken. Ze tonen zowel afgeronde werken, als werken onder constructie, als onderdelen van een proces. Maar gezamenlijk tonen ze vooral de wil tot eigenheid. De strijd om overleefd te blijven in de stroom, maar vooral de tegenstrijdigheid zelf is de concentratie van energie. Uitersten worden verkend, niet met de hoop op een antwoord, maar met de wil dat die bijdraagt aan een breder perspectief voor discussie. De betekenis van de ruimte speelt daarin onmiskenbaar een rol. Deze lijkt, door

de formele benadering, soms nog een last bij het zoeken naar de spreektaal van de vrije kunst. Maar juist de pogingen tot bevrijding daarvan leidt tot werken met een eigen persoonlijkheid, waarvan de zeggingskracht nog toe zal nemen als de discussie zich verder toespitst en de gebaren om die te tonen groter worden en meer uitgesproken zullen zijn. Vooruitgang is, zoals Heraclitus aangaf, slechts mogelijk door het conflict van tegenstellingen, want geen verworven inzicht is definitief.

Gastatelier Leo XIII is een atelier gelegen in een voormalig schoolgebouw uit 1908 aan de Leo XIII straat 90 in Tilburg. Het is een monumentale, lichte ruimte ter grootte van twee klaslokalen. In het gebouw bevinden zich woningen, ateliers en bedrijfsruimtes voor kunstenaars/vormgevers. Het atelier bevindt zich op korte afstand van De Pont en het Textielmuseum, beiden centra voor hedendaagse kunst en onderzoek. Kunstenaars en/of vormgevers kunnen hier als artists- in-residence werken en wonen binnen een periode van vier maanden. Juist die geconcentreerde periode, de fysieke kwaliteit van de werkplek en de culturele omgeving vormen de uitdaging om een onderzoekstraject of project aan te gaan, hetgeen kan leiden tot verdieping of verbreding van de eigen ontwikkeling. De werkperiode wordt afgesloten met een publieke presentatie van een weekend, waarin de kunstenaar/vormgever laat zien waartoe zijn verblijf geleid heeft. Men krijgt de volledige vrijheid om de inhoud daarvan vorm te geven.

Het gastatelier wordt beheerd door een stichting waarvan de leden wonen en werken in hetzelfde gebouw. De stichting heeft een uitgebreid stedelijk en landelijk netwerk en verwerft de subsidies die het verblijf in het gastatelier mogelijk maken. De doelstelling van stichting

Leo XIII is om professionele kunstenaars met een relatief jonge kunstenaarspraktijk uit te nodigen. Op basis van aan te vragen subsidies streeft de stichting ernaar het verblijf te documenteren in een publicatie.

Tekst: Aishlinn Bruinja
Foto's: Peter Cox
Gastatelier Leo XIII
Leo XIII straat 90H
5046 KK Tilburg

Nelleke Utzil Schiere | 23 april 1984, Guatemala